
CENZURA DIN DOMENIUL CULTURII ÎN RSSM ÎN ANII '60-'70 AI SECOLULUI XX: REFERINȚE DE ARHIVĂ

Angela Lisnic

Încă în antichitate, renumitul orator Cicero susținea că „*Legea e suprema rațiune împlântată în natură care determină ceea ce e bine și rău; aceeași rațiune, sădită și desăvârșită în mintea omului, este legea... înțelepciunea este legea, iar forța ei constă în faptul că ne poruncește să procedăm corect și ne interzice să ne abatem de la această cale*” (Цицерон 1966, 45). Realitatea istorică a omenirii cunoaște o mulțime de cazuri și situații în care rațiunea și legea căutau a interzice ceea ce nu convenea momentului istoric sau situației create în stat. Căci, cum consemna cu aproape două secole în urmă renumitul filosof german Friedrich Nietzsche, „*când scrii, nu vrei numai să fii înțeles ci, la fel de sigur, vrei să și nu fii înțeles. Faptul că cineva consideră o carte de neînțeles nu este deloc o obiecție împotriva acelei cărți, poate că tocmai aceasta făcea parte din intenția autorului său – el nu voia să fie înțeles de «oricine». Orice spirit și gust mai distins își alege auditoriul atunci când vrea să-și comunice gândurile; alegându-l, el pune în același timp stavilă în calea «celorlalți». Aici își au obârșia toate legile mai subtile ale unui stil; ele îndepărtează, creează distanță, interzic «intrarea», înțelegerea, cum am mai spus – în timp ce deschid urechile celor care ne sunt înrudiți prin auz*” (Nietzsche 2006, 56). Problema libertății cuvântului este una din eternele probleme ale istoriei umane, deoarece individul în existența sa nu este mulțumit de gradul de libertate pe care i-l permite societatea. Astfel se constituie un antagonism între libertatea ideală la care tinde individul și pârgăhia care controlează această libertate. În orice stat nu toată informația este transparentă. De prezența unor secrete în stat sunt interesate diferite categorii sociale, care presupun existența unor așa „secrete” ca „secrete de stat” „secrete medicale”, „secrete militare”, „secrete comerciale” etc. Dualitatea dintre dorința de a ști aceste secrete și posibilitățile pe care i le permite societatea se află într-o legătură directă cu gradul de dezvoltare a instituțiilor acestui stat. Una din aceste instituții este și organul de „cenzură”, care s-a constituit în istoria modernă mai

mult de 500 de ani ca instituție în stat. Controlul statului asupra informației poate fi departajat în: *cenzură de răspândire a informației* din anumite considerente de stat și *cenzură de control* asupra procesului de creație a intelectualității. Pentru perioada sovietică interdicțiile au o istorie aparte, cu o mulțime de pagini necunoscute sau pline de mister. Studiul dat își propune să prezinte interdicțiile, care erau impuse de către „Glavlit”-ul din RSSM privind publicațiile în periodicele republicane. În calitate de surse, se prezintă referințele din Arhiva Națională de Stat, fondul 3209. Printre interdicții, ale publicațiilor autorilor și personalităților, întâlnim nume notorii ale istoriei contemporane. Prin prezenta cercetare evidențiem „erorile”, care erau „descoperite” în aceste lucrări. De asemenea, analizăm și invocăm motivele, care puteau să submineze ideologia statului socialist, urmărind circumstanțele în care erau definite aceste interdicții și cercul de persoane care erau implicate în aceste cazuri. Motivul alegerii unei astfel de limite temporare este condiționat de faptul că în republică în această perioadă se creează o stare de ambiguitate, de confuzie. Aceasta este determinată de creșterea fluxului informațional și de dificultățile pe care le întâlneau organele de interdicție privind controlul asupra acestui flux informațional și de schimbările social-politice ce aveau loc în întregul sistem sovietic. Pentru înțelegerea situației create către anii '70 e necesar a se face niște referințe istorice privind constituirea acestui organ de cenzură în RSSM. Constituit în URSS încă în anii '20, îndată cu instaurarea puterii sovietice, organul de interdicție „Glavlit”, printre atribuțiile sale includea controlul prealabil al tipăriturilor periodice și neperiodice, al desenelor, fotografiilor, hărților etc., eliberarea permiselor (vizelor) de tipărire, alcătuirea listelor de tipărituri interzise pentru vânzare și difuzare etc. (Corobca 2010, 34). Această instituție, care devine un organ de represiune cu caracter de oprinare ideologică pe teritoriul URSS, în RSSM se constituie în august 1944¹. Istoria acestei instituții, de

¹ ANRM, F. 3209, inv. 1a, d. 5, f. 1

la constituire până la sfârșitul anului 1989, reprezentă un model de suprimare a oricărei cugetări străine sistemului. Analiza materialelor de arhivă ne permit să identificăm un șir de cazuri relevante privind această persecuție.

Chiar și în anul 1968, suspiciunile asupra eventualei alipiri a RSSM la România fac să apară niște acte care par a fi neverosimile pentru ziua de azi, dar care, de fapt, relevează starea de spirit a organelor de conducere a statului totalitar. În scrisoarea de la 16 aprilie 1968, șeful „Glavlit”-ului moldovenesc, I. Stelea, aduce la cunoștință organelor de partid despre existența unei inexactități de hotar pe care au găsit-o lucrătorii „Glavlit”-ului în cartea editată de Academia de Știință din Moldova. I. Stelea atrage atenție la faptul că în cartea *Место и значение ископаемых млекопитающих в кайнозое СССР* a fost „descoperit” că pe una din hărțile schemă a fost plasat greșit hotarul dintre Republica Sovietică Socialistă Moldovenească și Republica Socialistă România. Acest fapt a fost lichidat și numai după aceea cartea a fost dată la tipar² (anexa 1).

În aceeași zi este trimisă și altă scrisoare, către Comitetului Central, care aduce la cunoștință organelor de resort rezultatul controlului efectuat la editura „Cartea Moldovenească” privind editarea cărții lui V. Alecsandri *Publicistică. Scrisori*. După părerea șefului direcției „Glavlit”-ului, au fost depistate „un șir de neajunsuri, din acest motiv cartea nu poate fi scoasă la tipar”³ (anexa 2). Cum se susține mai departe în scrisoare, „alcătuitorul acestei cărți, colaboratorul Institutului de limbă și literatură a AȘ a RSSM H. Corbu, fără a ține cont de timp și de aprecierea necesară, a inclus un șir de materiale ale lui V. Alecsandri, în care se conțin aprecieri negative privitor la politica statului rus față de Basarabia și România”⁴. În scrisoare se mai menționează că, „V. Alecsandri, la timpul său, în prefața la lucrările lui C. Negruzzi și ale altor materiale incluse în culegere, caracterizează alipirea Basarabiei la Rusia ca perioadă de ocupație, indică că consulatul rus și chiar însuși țarul Nicolai au făcut presiuni asupra României, amestecându-se în treburile ei interne, iar boierimea română cu frică și servilitate s-a supus guvernului rus și asuprește poporul și intelectualitatea progresistă”⁵. Ca argument la

afirmația sa se indică, că la pagina 40 a lucrării cenzurate este scris că „boierimea română tremura în fața firmanului de la Constantinopol, dar și mai mult în fața unei simple note de la Petersburg și a consulului rus”. Memoriul șefului cenzurii din RSSM continuă cu citatele din lucrarea lui V. Alecsandri, de la pagina 50, în care se spunea „Politica boierilor se rezuma la închinarea în fața țarului, în vizite frecvente către consulul rus și tendința de a juca cu el în preferans, dar nu pentru a câștiga ban ci protecție”. Cenzorul principal afirmă în scrisoarea sa, în continuare, că „în multe articole și scrisori ale sale V. Alecsandri proslăvește România și românii, care tind spre libertate și către unirea rasei latine într-un tot întreg, într-un singur corp, și cheamă românii să se mândrească cu trecutul lor eroic, cu țara lor și să lupte pentru eliberarea ei”. Mai apoi se atenționează și asupra altor momente tendențioase din această corespondență: „V. Alecsandri, scriindu-i lui N. Bălcescu, este convins că Dumnezeu îi va ajuta și va ridica națiunea română la nivelul altor popoare înrudite”. La sfârșit, I. Stelea cere să se ia măsuri pentru rezolvarea problemei atinse în această scrisoare⁶ (anexa 2).

Analiza materialelor de arhivă ne permite să identificăm și alte interdicții spre publicare sau spre difuzare, care erau aduse la cunoștință Comitetului Central sau a altor instituții de resort, legate de problema națională. În scrisorile din partea „Glavlit”-ului atestăm aceleași suspiciuni legate de această problemă. În scrisoarea adresată ministrului Culturii RSSM, din data de 29 ianuarie 1969, șeful „Glavlit”-ului I. Stelea indică încălcarea cerinței de acceptare spre regie a anumitor spectacole. În scrisoarea adresată ministrului se indică o astfel de „încălcare” ca „neprezentarea la timp a piesei” *Radu Ștefan întâiul și ultimul*, a lui A. Busuioc. I. Stelea afirmă, că piesa a fost prezentată spre control doar după cea de a doua atenționare din partea persoanei responsabile a „Glavlit”-ului. Cum susține mai departe în scrisoare, „descoperirea acestor încălcări trezește neliniște. Colectivul direcției nu a putut să nu permită lansarea piesei «Radu Ștefan întâiul și ultimul», pe care ei l-au citit în afara orelor de program și au permis totuși premiera”. Șeful cenzurii pune un șir de întrebări, de regulă, retorice, ca: „Dar ce era să fie dacă în piesă erau să fie detalii interzise sau alte materiale care denaturau

² ANRM, F. 3209, inv. 1a, d. 5, f. 1.

³ ANRM, F. 3902, inv. 1a, d. 5, f. 2-3.

⁴ ANRM, F. 3902, inv. 1a, d. 5, f. 2-3.

⁵ ANRM, F. 3902, inv. 1a, d. 5, f. 2-3.

⁶ ANRM, F. 3902, inv. 1a, d. 5, f. 2-3.

politica partidului și a guvernului? Cine avea să răspundă pentru aceasta? Cine avea să anuleze premiera spectacolului? Cine avea să restructureze piesa cu o oră înainte de a începe derularea spectacolului?”⁷ (anexa 3, p. 2). Aceeași temere o atestăm și față de nerespectarea regulilor în ordinea de pregătire și de prezentare a expozițiilor de fotografii din muzeele republicii. Astfel, în scrisoarea menționată mai sus, se indică rechemarea și sustragerea de la expoziție a șase fotografii, care puteau fi premise doar cu viza Comitetului de Securitate a Statului și de către direcția districtului militar de la Odesa⁸ (anexa 3, p. 2). Aceeași neîncredere din partea puterii o atestăm și în alt caz, deja în 1974, în scrisoarea lui I. Stelea, către ministrul culturii N.S. Constantinov, din data de 22 iulie 1974. În conținutul ei găsim afirmații că, „încă în scrisoarea din 12 iulie 1973 se indica că a fost trimisă lista de neajunsuri privind lipsa controlului asupra originalelor textelor cântecelor și programelor concertelor teatrelor și a filarmonicii republicane”⁹ (anexa 4). În calitate de incriminări aduse Direcției privind activitatea teatrală și de artă a Ministerului Culturii RSSM găsim următoarele: „cu toate că au fost trimise observații privind încălcarea ordinelor privind controlul asupra repertoriului teatral, nu a fost trimis la control libretul la opera «Glira» și textul oratoriului «Dimitrie Cantemir» a lui Dimitriu G.I., a poemei-cantata «Ecolul pământului natal», noul program al ansamblului vocal-instrumental cu participarea artistei emerite a RSSM M. Codreanu”¹⁰. Se indică și alte nereguli, cum ar fi: „că numai după repetate avertizări, cu două ore înainte de prezentarea concertului, au fost aduse textele noului program al ansamblului «Lăutarii» cu participarea artistului poporului N. Sulac. Iar în Teatrul dramatic rus «A.P. Cehov» a fost prezentată spectatorilor piesa lui V. Golfred «Făt-Frumos păr de aur», dar la control piesa a fost prezentată doar după repetate atenționări”¹¹. Mai departe șeful „Glavlit”-ului cere înlăturarea neajunsurilor indicate. Această scrisoare demonstrează gradul de control rigid asupra activității de creație a oamenilor de artă și frica de o eventuală propagandă sau manifestare care ar fi intrat în contradicție cu doctrinele de partid.

⁷ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 30, f. 2.

⁸ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 30, f. 2.

⁹ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 71.

¹⁰ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 71.

¹¹ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 71.

Deopotrivă cu această formă de control asupra informației din mediul teatral, audiovizual și mass-media, atestăm o listă impunătoare de interdicții potrivit cărora nu se permitea a fi difuzate în publicații informații privitor la problema libertății confesionale¹² (anexa 5). În 1971, la toate direcțiile „Glavlit”-urilor republicane este trimisă o scrisoare-circulară de la Moscova, în care se indică lista informației care era interzisă spre publicare. Printre interdicțiile pe care le întâlnim în această listă atestăm: „se consideră nedorit de a fi difuzate:

- date despre numărul de organizații religioase, biserici, moschei, sinagogi și alte instituții religioase care funcționează în URSS, despre numărul de lucrători ai cultelor;
- date generalizatoare din întreaga Uniune, și din regiuni luate aparte, despre numărul de biserici, moschei și alte instituții religioase închise;
- date privind numărul de ritualuri religioase efectuate în aceste edificii religioase;
- date despre veniturile și cheltuielile organizațiilor religioase din URSS;
- materiale (rapoarte, instrucții, stenograme, dări de seamă, date statistice etc.), care caracterizează starea de fapt a gradului de religiozitate a populației și a ritualurilor religioase din întreaga Uniune și din republicile unionale;
- dispozițiile Sovietului Suprem al URSS și ale republicilor unionale cu privire la efectuarea controlului privind legalitatea cultelor religioase;
- date generalizatoare privitor la numărul de persoane din rândul fețelor duhovnicești și credincioși, care au fost trași la răspundere administrativă și penală, pentru încălcarea legislației referitor la confesiune religioasă pe teritoriul URSS și în republicile unionale luate în parte;
- date generalizatoare privitor la relațiile internaționale cu alte organizații religioase din lume, precum și rapoartele reprezentanților centrelor religioase referitor la deplasările lor de peste hotare;
- date referitoare la tirajul publicațiilor religioase, care se editează în URSS”¹³ (anexa 5).

Această circulară demonstrează existența unei stări tensionate în rândul populației din URSS și din republicile unionale.

¹² ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 46, f. 30.

¹³ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 46, f. 3.

Un subiect aparte pentru analiză sunt și cazurile legate de publicațiile scriitorilor care nu erau acceptați de către conducerea de vârf din URSS, față de ei fiind întreprinse măsuri foarte dure. Drept exemplu poate servi cazul legat de publicarea povestirilor scriitorului V. Aksionov, în revista „Кодры”, nr. 2 din 1970, publicațiile cărui nu erau premise în acea perioadă la Moscova. Acest caz este examinat inițial la ședința adunării profesionale a lucrătorilor „Glavlit”-ului din 16 martie din 1970. Cum menționează S. Știrbu, locțiitorul șefului „Glavlit”-ului din RSSM, în luarea sa de cuvânt de la această adunare, „*tov. Nejivaia E.S. nu a prezentat la timp observațiile critice pe trei piese, despre care el, adică S. Știrbu, a aflat mult mai târziu*”¹⁴. Dar observațiile date privitor la publicația din revista „Кодры” au luat proporții mult mai mari. Deja în luna următoare șefului „Glavlit”-ului de la Moscova este trimisă o scrisoare-notă explicativă privind condițiile în care a avut loc publicarea povestirii lui V. Aksionov *Experiența scrierii unui vis de vară*, care avea un caracter vicios din punct de vedere ideologic. Ca rezultat al discuțiilor și corespondenței efectuate în situația creată, 4700 de exemplare ale revistei au fost răspândite printre abonați, însă celelalte 5000 de exemplare au fost nimicite¹⁵.

Interzicerea și lichidarea publicațiilor cu caracter suspect din punct de vedere ideologic se aplicau și față de alți autori din acea perioadă. Astfel, în scrisoarea de serviciu dată președintelui Comitetului de Miniștri pentru învățământul profesional D. Verdeș se indică tranșant retragerea, din fondurile bibliotecilor instituțiilor, a unor cărți, care erau considerate „periculoase”, din care motiv urmau a fi scoase din circuit. În lista acestor cărți găsim *Babii Iar* a lui B. Kuznețov, *Poveste pentru maturi* a lui R. Baumvol, *Mirskaja tropa* a lui Demin¹⁶. Aceeași cerință o întâlnim adresată și ministrului învățământului din RSSM Lemne din 17.09.1971, în care se aduce la cunoștința organelor de resort rezultatele controlului privind scoaterea din fondurile bibliotecilor școlare a lucrărilor lui N. Telesin *Mânzul și Pliuh-pliuh*, a lui R. Baumvol *Sub același acoperiș*, *Mănușa albastră*, *Soare și vânt*¹⁷. Cu aceeași doleanță se adresează șefului „Glavlit”-ului ministrului culturii L.F. Culiuc. El remarcă faptul că în bibliotecile subor-

donate acestui minister se regăsesc cărți care au fost deja cenzurate, dar ele mai continuă a fi prezente pe rafturile bibliotecilor. Printre aceștia se enumeră aceiași autori R. Baumvol, N. Telesin, P. Kerler¹⁸, precizându-se, că lucrătorii bibliotecilor au o atitudine neserioasă față de îndeplinirea ordinilor date de către Direcția „Glavlit”-ului.

În rândul acțiunilor de interdicție se include și alt control asupra cenzurii pe care o atestăm în publicațiile acelor ani. Una din ele se referă la elaborarea Enciclopediei sovietice moldovenești. În scrisoarea adresată Comitetului Central a Partidului Comunist din Moldova, din data de 25.02.1974, semnată de către șeful „Glavlit”-ului, tov. I. Stelea, se susține că „*direcția consideră că, în enciclopediile republicane nu este obligatoriu de a include denumiri geografice, curente religioase, diferite învățături și oameni politici din toată lumea. Nu este necesar de indicat despre diferiți generali, atamani, persoane politice care au luptat împotriva Puterii sovietice și care au fost acuzați de către partid. Nu este necesar de inclus numele generalilor care au luptat în cel de al Doilea Război Mondial, dar care nu au fost pe teritoriul republicii. Dacă se vor lua în considerație aceste propuneri, se va crea spațiu pentru a include alte articole pentru a oglindi chestiunile social-politice și economice ale republicii*”¹⁹. Din lista de excludere a articolelor din enciclopedie se propun următoarele subiecte: *Abel – erou biblic, Abram – strămoșul evreilor, Adam, Allah, animism – credință, biblia-caracteristică. Din rândul curentelor reacționare să fie exclus Raimond Aron. Din rândul activiștilor care au fost acuzați de activitatea antisovietică să nu figureze așa nume ca: eserul Azef, mahistul Bogdanov, numele activiștilor români alde Brătianu, Mazepe – hatmanul ucrainean, atamanul Mahno. Din rândul conducătorilor de armată să fie excluși mareșalul I. Bagramian, mareșalul S. Barențev, generalul de armată Vatutin, generalul Epișev. Din lista savanților, scriitorilor și a oamenilor de cultură să fie scoase așa nume ca: pictorul Aman, biologul român Antipa, compozitorul italian Bellini, microbiologul german Wasserman și multe alte nume*²⁰ care au lăsat o moștenire pentru umanitate. Acestea sunt doar unele din numele care au fost propuse să fie excluse din en-

¹⁴ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 39, f. 3.

¹⁵ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 39, f. 3.

¹⁶ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 46, f. 2.

¹⁷ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 46, f. 2.

¹⁸ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 46, f. 2.

¹⁹ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 60, 81.

²⁰ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 60, 81.

ciclopedia moldovenească, lista lor fiind una destul de impunătoare. Observăm că numele excluse din enciclopedia moldovenească erau iradiate cu preponderență din motive politice și ideologice.

Neglijențele atestate de către organul de cenzură erau mult mai variate. Exemplu poate servi și hotărârea din 07.04.1976, privitor la încălcările ordinii de publicare a hotărârilor de stat²¹. Din această circulară aflăm că unele ministere și instituții încalcă regulile de referințe la hotărârile de guvern din URSS și din RSSM. În circulară se indică că „toate actele normative, aprobate spre liberă publicare sunt acceptate doar în cazul când ele au fost anterior publicate”²². Ca exemplu de suspendare a referințelor la actele normative poate servi extrasul din Hotărârea Consiliului de Miniștri al URSS din 1945 „cu privire la ajutorul școlilor din RSSM”. În publicația *Un sfert de veac de căutări pedagogice*, pregătită de editura „Lumina”²³, această decizie este interzisă spre publicare de către șeful „Glavlit”-ului I. Stelea. Este doar unul din multiplele exemple pe care le-am

atestat în materialele de arhivă ale Direcției de cenzură din republică.

Materialele prezentate în acest studiu permit să formulăm un șir de constatări și concluzii referitor la forma și conținutul interdicțiilor ce existau în RSSM, ca parte componentă a sistemului totalitar. Putem afirma că, interdicțiile erau impuse ca mijloc de intimidare a intelectualității republicii pentru o liberă exprimare. Forma interdicțiilor purta un caracter sistematic, care se impuneau nu la un caz concret, dar ca o normă a sistemului totalitar. Cenzura, prezentată în aceste tabuuri, era un instrument ideologic al statului sovietic. Cenzura avea un mecanism prin care statul căuta să controleze aspirațiile și idealurile intelectualității și ale păturilor sociale apte pentru gândire critică. Dar, totodată, putem susține că interdicțiile nu pot fi privite numai ca o intimidare sau forțare, ci și ca un standard de produs intelectual, în care cerințele față de publicații trebuiau să corespundă unor rigori academice.

Bibliografie

Corobca 2010: L. Corobca, *Epurarea cărților în România. Documente (1944-1964)* (București 2010).

Nietzsche 2006: F. Nietzsche, *Știința voioasă* (București 2006).

Цицерон 1966: Цицерон, *Диалоги: О государстве. О законах*. Перевод В.О. Горенштейна. Отв. ред. С.Л. Утченко (Москва 1966).

Censorship of the field of culture in the MSSR in the 60s-70s of the 20th century: Archival data

Abstract

This study examines restrictions on publications, which existed during 1960-70s in MSSR. It is based on previously unpublished materials from the National Archives of the Republic of Moldova, Fund 3902, General Directorate for the Protection of State Secrets and the Press attached to the Council of Ministers of the Moldavian SSR. The research purpose is to highlight the „errors”, which were „discovered” in these publications. It also aims to analyze the reasons, which could undermine the socialist state ideology. The study traces the circumstances of these restrictions and persons who were involved in these cases.

Цензура в области культуры в МССР в 60-70 гг. XX века: На основе архивных материалов

Резюме

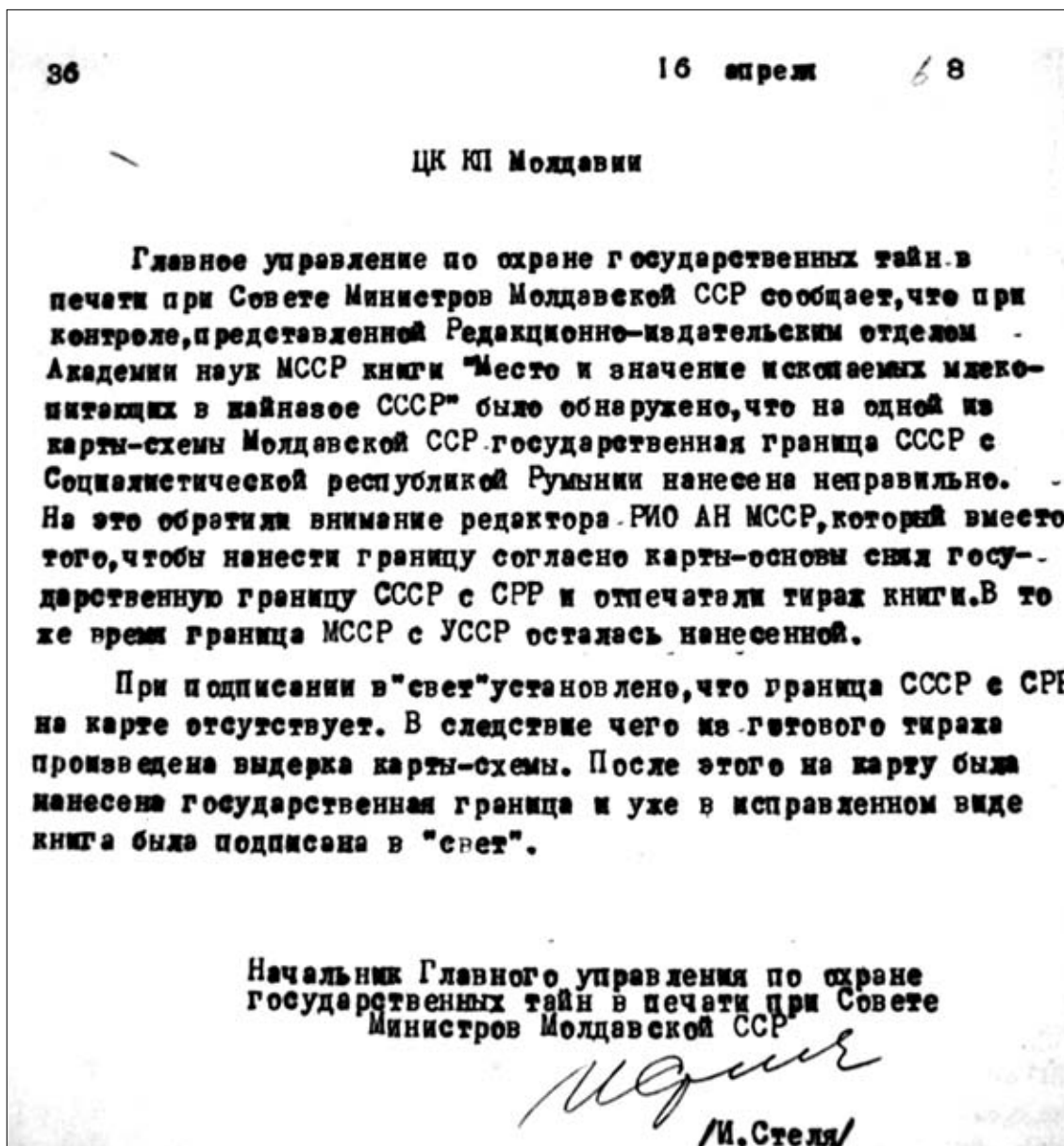
Данное исследование рассматривает ограничения в отношении публикаций, существовавшие в 60-70 годы в МССР. Оно основано на ранее не публиковавшихся материалах Национального государственного архива из фонда 3902, Главного управления по охране государственных тайн и печати при Совете Министров Молдавской ССР. Цель исследования заключается в освещении «ошибок», которые были «обнаружены» в публикациях. Также анализируются мотивы, связанные с подрывом идеологии социалистического государства, представлены обстоятельства ограничений и круг лиц, имевших отношение к этим делам.

²¹ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 89, f. 6.

²² ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 89, f. 6.

²³ ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 89, f. 6.

Апехе

Анеха 1. Адресареа șefului Direcției „Glavlit”-ului I. Stelea către Comitetul Central al Partidului Comunist din Moldova, din 16.04.1968 (ANRM, F. 3902, inv. 1a, d. 5).

№ 37

16 апреля 1968 г.

ЦК КП Молдавии

Главное управление по охране государственных тайн в печати при Совете Министров Молдавской ССР сообщает Вам, что представленная издательством "Картя Молдовеняскэ" на контроль книга В.Александрю "Публицистикэ, Скрисорь" имеет, по нашему мнению, ряд недостатков, из-за которых не может быть выпущена в свет.

Составитель данной книги научный сотрудник Института языка и литературы АН МССР Х.Корбу без учета времени и нужной оценки включил ряд материалов В.Александрю, в которых содержатся его отрицательные высказывания по поводу политики русского государства в отношении Бессарабии и Румынии.

В.Александрю в свое время в предисловии к сочинениям К.Негруци и в других включенных в сборник материалов характеризует присоединение Бессарабии к России как период ее оккупации, показывает как русское консульство и сам царь Николай оказывая давление на Румынию, вмешивался в ее внутренние дела, а румынское боярство своей трусостью и угодничеством подчинилось русскому правительству, угнетало народ и прогрессивную интеллигенцию.

Так, например, на стр.40 написано, что румынское боярство

2.

выиграть не деньги, а его покровительство".

Во многих статьях и письмах В.Александров восхваляет Румынию и румын, которые стремятся к свободе и к объединению "...в латинской расой", в "одно целое" /Итру'ун сингур корн/, призывает румын гордиться своим героическим прошлым, своей родиной и бороться за ее освобождение.

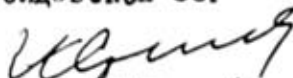
На странице 132 В.Александров пишет, что Николае Бадческу, прощаясь сказал: "уходя отсюда, убежден в том, что поможет нам бог и поднимет румынскую нацию на положенный ей высокий уровень среди других родственных нам народов".

На странице 128 сказано "предчувствуя будущее Румынии, он пытался ускорить движения румын к своему будущему, показывая им блестящее достоинство побед своих предков".

В указанной книге содержится много подобных высказываний, из-за которых, по нашему мнению книга не может быть издана.

Исходя из этого просим Вашего указания по затронутому вопросу.

Начальник Главного управления по охране
государственных тайн в печати при Совете
Министров Молдавской ССР

И.Стеля

№ 11

29/1 692

Для служебного пользования
экз. № 3

Министру культуры Молдавской ССР

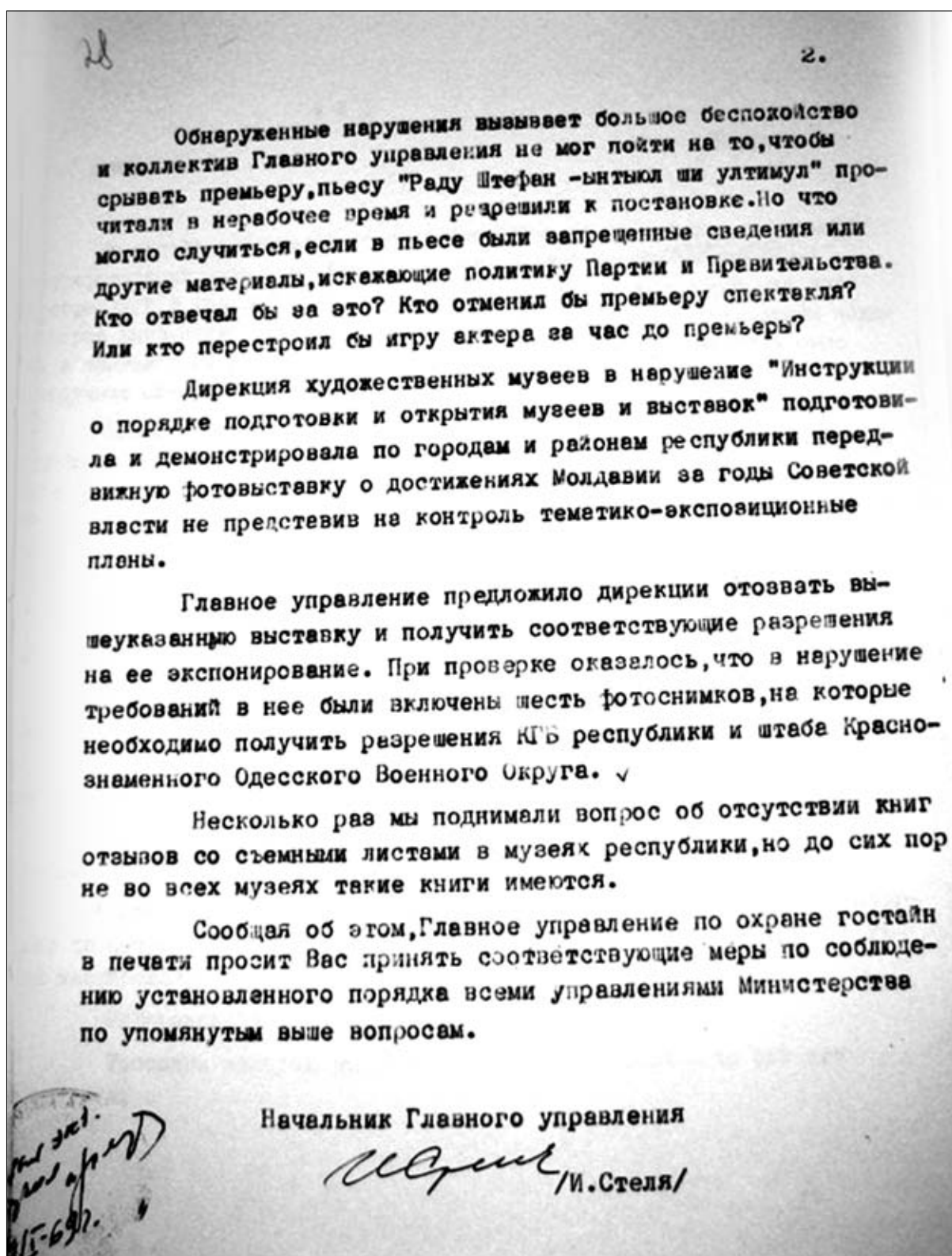
тов. КУЛЮКУ Л.Ф.

Главное управление по охране государственных тайн в печати при Совете Министров МССР сообщает Вам, что (отдельные работники Министерства культуры грубо нарушают ряд положений порядка формирования репертуаров театров и открытия выставок.

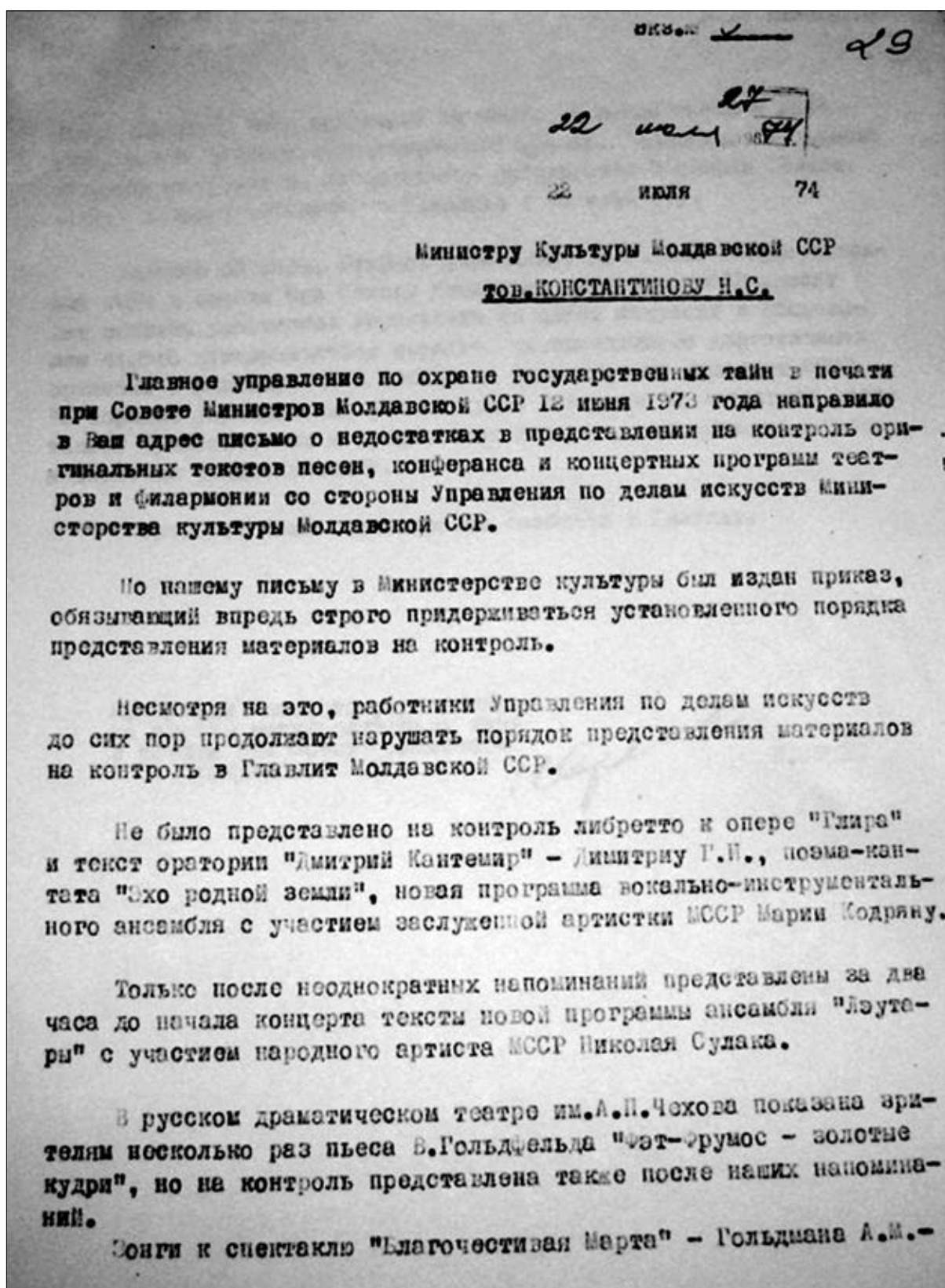
Как известно из нормативных документов и "Положения о порядке формирования репертуаров и контроля за качеством спектаклей драматических и музыкальных театров", утвержденного постановлением коллегии Министерства культуры СССР 24.XI.66 г., в репертуарный план включаются только такие пьесы советских авторов, тексты которых имеют соответствующие разрешения органов Главного управления по охране гостайн в печати.

Вопреки этому требованию Управление по делам искусств утверждает план, принимает и разрешает к постановке отдельные спектакли. Так, театру "Лучафэрул" в декабре 1968 г. репертуарно-редакционная коллегия разрешила к постановке пьесу "Бессмертная молодость", а театру "Лукучич" - пьесу "Сабля гайдука".

Известно, что 18 января 1969 года состоялась премьера пьесы А. Бусуйка "Раду Штефан - ынтыюл ши ултимул", которая была представлена на контроль лишь после вторичного напоминания в 17³⁰ ч. 17 января.

Anexa 3. Scrisoarea de serviciu a lui I. Stelea către ministrul culturii din RSSM L.F. Culiuc, din 29.01.1969 (ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 30, p. 32).

Anexa 4. Scrisoarea de serviciu a lui I. Stelea către ministrul culturii din RSSM N.S. Constantinov, din 22.07.1974 (ANRM, F. 3902, inv. 1, d. 71, p. 29).

- 2 -

также два раза были исполнены на сцене, а затем сняты с исполнения из-за низкого художественного уровня. Работники Управления по делам искусств не интересуются результатом проверки Зонгов, тексты которых находятся в Главлите с 17 июня с.г.

Сообщая об этом, Главное управление по охране государственных тайн в печати при Совете Министров Молдавской ССР просит Вас обязать работников Управления по делам искусств в дальнейшем строго придерживаться порядка, установленного директивными органами и изложенного в Положении Министерства культуры СССР "О порядке формирования репертуара и контроля за качеством спектаклей драматических и музыкальных театров, концертных программ и цирковых представлений".

О принятых Вами мерах просим сообщить в Главлит.

Начальник Главного управления
по охране государственных тайн
в печати при Совете Министров
Молдавской ССР -

И. СТЕЛЯ

- 3 -

30

1. Итоговые данные о количестве религиозных организаций, действующих церквей, костелов, мечетей, монастырей и других молитвенных зданий, о численности служителей религиозных культов в СССР.
2. Обобщенные данные о количестве закрытых, а также снесенных церквей, мечетей, монастырей, молитвенных зданий и снятых с регистрации религиозных объединений, как в целом по СССР, так и по отдельным районам, областям, краям и республикам.
3. Итоговые данные о количестве совершенных обрядов в зарегистрированных религиозных объединениях в целом по стране.
4. Сводные данные о доходах и расходах религиозных организаций в СССР.
5. Материалы (докладные записки, инструкции, стенограммы, отчеты, статистические сведения, сводки и др.), характеризующие состояние религиозности населения и религиозной обрядности в целом по СССР и Союзным республикам.
6. Постановления Совета, решения местных советских органов по осуществлению контроля за соблюдением законодательства о религиозных культах.
7. Обобщенные сведения о количестве лиц, из числа духовенства и верующих, привлеченных к административной и уголовной ответственности за нарушение законодательства о культах в целом по СССР и союзным республикам.
8. Обобщенные данные о международных связях религиозных организаций в СССР, а также отчеты представителей религиозных центров по заграничным командировкам.
9. Сведения о тиражах религиозных изданий, выпускаемых в СССР.

Копия верна:

Главлит МССР

30

Министерствам, ведомствам, издательствам, редакциям газет и журналов

Прошу рассмотреть и обеспечить строгое соблюдение установленного порядка публикации в открытой печати правительственных решений и ссылок на них.

Г. Еремей

5 апреля 1976 года
№ 1416-40

Копия:
Для служебного пользования
экз. № 1

Главное управление по охране государственных тайн в печати при Совете Министров МССР
26 марта 1976 г.
№ 13/дси

Совет Министров Молдавской ССР

О нарушениях порядка публикации в открытой печати правительственных решений

Главное управление по охране государственных тайн в печати при Совете Министров Молдавской ССР сообщает, что некоторые министерства и ведомства, предприятия и организации, издательства, редакции газет и журналов нарушают установленный порядок публикации в открытой печати постановлений Правительства СССР и Молдавской ССР и ссылок на них.

По установленному порядку во всех материалах, предназначенных к изданию для общедоступного пользования, публикация нормативных актов высших законодательных и исполнительно - распорядительных органов СССР и союзных республик, а также ссылка на них допускается, если они ранее были опубликованы в официальных изданиях или если на это получено разрешение издавшего эти документы органа.

Anexa 6. Circulara „Glavlit”-ului din data de 07.04.1976, privitor la încălcările ordinii de publicare deschisă în presă a hotărârilor guvernamentale (ANRM, f. 3902, inv. 1, d. 89, f. 10).

За последние два года в материалах, представленных на контроль Главлиту Молдавской ССР, в нарушение требований существующего порядка, содержалось 30 ссылок на постановления Совета Министров СССР и Молдавской ССР.

В связи с тем, что некоторые издающие организации не желали представить разрешения о возможности производства ссылок на документы Правительства СССР и Молдавской ССР, Главлит республики вынужден 13 раз исключать их из представленных материалов.

По этой причине были сняты ссылки на постановление Совета Министров СССР "О мерах помощи школам МССР" (март 1945г.) из книги "Четверть века педагогических поисков", подготовленная издательством "Лумина" и постановление Совета Министров Молдавской ССР от 6 сентября 1950 г. № 1299 "Об автодорожных происшествиях в Молдавской ССР и мерах борьбы с ними" из книги "Безопасность дорожного движения", представленной на контроль издательством "Картя Молдовеняскэ".

Из четырех книг, подготовленных издательством ЦК КП Молдавии к изданию, были сняты ссылки на ранее не опубликованные постановления ЦК КП Молдавии и Совета Министров Молдавской ССР от 25 августа 1965 г. № 363 "О мерах по дальнейшему улучшению семеноводства зерновых, зернобобовых, технических и кормовых культур", от 21 апреля 1971 г. № 117 "О мерах по дальнейшему развитию сельского хозяйства и перерабатывающей промышленности Каларашского района", от 31 декабря 1971 г. № 441 "О развитии производственно-технической базы мясной и молочной промышленности Молдавской ССР" и от 7 февраля 1973 г. № 36 "О мерах по обеспечению сельского хозяйства специалистами с высшим и средним специальным образованием в области животноводства и производства кормов".

Из плаката Министерства финансов Молдавской ССР "Как исчисляются налоги с заработной платы рабочих и служащих" удалена ссылка на постановление Совета Министров СССР от 13 декабря 1974 г. № 945 "О сроках введения нового минимума заработной платы и повышения ставок и окладов среднеоплачиваемых категорий работников занятых в производственных и непроизводственных отраслях народного хозяйства", а из "Обращения ко всем комсомольцам и молодежи", подготовленного Молдавским управлением гражданской авиации, снята ссылка на постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР "О мерах по дальнейшему развитию гражданской авиации на 1975-1980 гг."

Из книги "Молдавская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза 1941-1945гг.", подготовленной издательством "Штиинца", были исключены ссылки на постановления СНК СССР от 4 октября 1943 г. "О порядке финансирования капитальных работ по восстановлению предприятий промышленности, транспорта и связи" и от 24 июня 1941 г. "О мероприятиях по борьбе с парашютными десантами в прифронтовой полосе". Были также сняты ссылки на такие документы из материалов, представленных на контроль Госкомитетом Совета Министров Молдавской ССР по теле-

видению и радиовещанию, редакциями газет "Молодежь Молдавии", "Вечерний Кишинев", "Тинеримя Молдовой".

В ряде материалов, поступивших на контроль от издающих организаций, ссылки на ранее неопубликованные постановления правительства были даны только после представления разрешения Управления Делами Совета Министров Молдавской ССР по требованию Главлита Молдавской ССР. Издательство "Штиинца" представило разрешения о ссылке на 10 постановлений Совета Министров Молдавской ССР, редакция газеты "Советская Молдавия" - ссылку на постановление Совета Министров Молдавской ССР от 8 января 1975 г. № 5 "О взятии под государственную охрану природных объектов и комплексов на территории Молдавской ССР"; Министерство народного образования Молдавской ССР - на постановление ЦК КП Молдавии и Совета Министров Молдавской ССР от 20 июля 1963 г. № 304 "О мерах по дальнейшему развитию высшего и среднего специального образования, улучшению подготовки и использования специалистов".

Имеют место и такие случаи, когда Совет Министров Молдавской ССР только рассмотрел тот или другой вопрос, но еще не издал постановление, а Молдавское информационное агентство (АТЕМ) дает сообщение об этом во все газеты, на радио и телевидение.

Ранее Главлит Молдавской ССР информировал Совет Министров Молдавской ССР, что Госкомитет цен Совета Министров Молдавской ССР отпечатал сборник тезисов докладов и сообщений к республиканской конференции "Цена и качество продукции" без представления на предварительный контроль, между тем в этом сборнике содержатся ссылки на ранее неопубликованные в открытой печати постановления правительства.

Главное управление по охране государственных тайн в печати при Совете Министров Молдавской ССР просит дать указание министерствам и ведомствам, предприятиям и организациям, издательствам и издающим организациям строго соблюдать установленный порядок публикации, цитирования и ссылок в открытой печати на постановления Правительства СССР и Молдавской ССР.

Начальник Главного управления - И.Стеля

Верно:
ст

Anexa 6. Circulara „Glavlit”-ului din data de 07.04.1976, privitor la încălcările ordinii de publicare deschisă în presă a hotărârilor guvernamentale (ANRM, f. 3902, inv. 1, d. 89, f. 12).

24.01.2012

Dr. Lisnic Angela, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, str. Ion Creangă, 1, bloc central, MD-2069 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: alisnic2009@gmail.com